

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

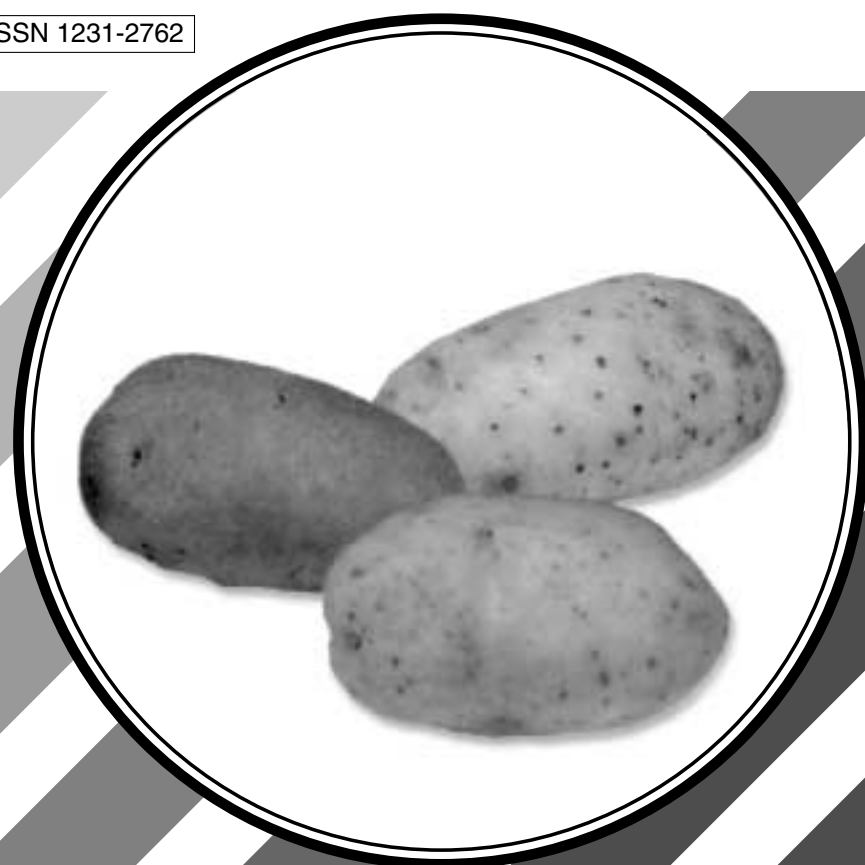
NR
19

RYNEK ZIEMNIAKA

stan i perspektywy

ISSN 1231-2762

**RAPORTY
RYNKOWE**

KWIECIEŃ 2001

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja ziemniaków – *W. Dzwonkowski, J. Chotkowski*
- III. Popyt na ziemniaki – *W. Dzwonkowski, I. Szczepaniak, E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny ziemniakami i ich przetworami – *W. Dzwonkowski*
- V. Ceny ziemniaków i ich przetworów – *W. Dzwonkowski*
- VI. Rynek ziemniaków w Europie – *J. Rembeza*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: 827-36-64

AUTORZY:

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 612

mgr Iwona Szczepaniak

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 770

dr Ewa Rosiak

• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

dr Jacek Chotkowski

• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

dr Jerzy Rembeza

• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

Raport zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 10.04.2001 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w listopadzie 2001 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek drobiu i jaj /19/ • maj 2001,
2. Rynek cukru /19/ • maj 2001,
3. Rynek mięsa /20/ • maj 2001,
4. Rynek zbóż /20/ • czerwiec 2001,
5. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /13/ • czerwiec 2001,
6. Rynek rzepaku /19/ • czerwiec 2001,
7. Rynek owoców i warzyw /18/ • lipiec 2001,
8. Rynek ziemi rolniczej /4/ • wrzesień 2001,
9. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /20/ • październik 2001,
10. Rynek pasz /10/ • październik 2001,
11. Rynek mleka /21/ • październik 2001,
12. Rynek ziemniaka /20/ • listopad 2001,
13. Popyt na żywność /2/ • grudzień 2001.

REASUMPCJA

Zbiory ziemniaków w 2000 r. wyniosły 24,2 mln ton tj. o 21,6% więcej niż w 1999 r. Wzrost zbiorów osiągnięto dzięki wyższym plonom, gdyż powierzchnia ich uprawy w stosunku do roku 1999 r. uległa obniżeniu o 1,4%. Przy znaczących wahaniami plonów, brak jest postępu w plonowaniu ziemniaków od wielu lat, a przeciętne plony w ostatnich 10 latach wahały się wokół 17,1 t/ha, tj. blisko 2-krotnie niż niż w krajach UE. Przyczyną niskich od lat przeciętnych plonów ziemniaków jest przede wszystkim bardzo niska towarowość produkcji, duże rozdrobnienie uprawy ziemniaków, niska kultura uprawy oraz w regres nasienictwa. Ponadto pogorszenie sytuacji dochodowej rolnictwa w latach 90-tych i utrzymująca się od lat dekonunktura na rynku ziemniaków, dodatkowo wpłynęły na obniżenie poziomu nawożenia oraz ograniczenie stosowanie środków ochrony.

W 2000 r. utrzymała się trwała tendencja ograniczania uprawy ziemniaków. W minionym roku areal ich uprawy wyniósł 1.25 mln ha i w stosunku do roku ubiegłego obniżył się o 1,4%. Udział ziemniaków w strukturze zasiewów w 2000 r., podobnie jak w roku poprzednim wyniósł 10,1%.

W 2000 r. pogłębił się regres w nasienictwie, a produkcja sadzeńników kwalifikowanych obniżyła się do zaledwie 65 tys. ton wobec 100-120 tys. ton w latach 1996-1998 r. i ok. 500 tys. ton na przełomie lat 80-tych i 90-tych. Główną przyczyną obniżania się popytu na sadzeńniki kwalifikowane, a w konsekwencji spadku ich produkcji, są bardzo wysokie koszty wymiany sadzeńników. W warunkach dekonunktury na rynku ziemniaków gospodarstwa ograniczają nakłady środków z zakupu, w tym zwłaszcza sadzeńników, mających największy udział w kosztach. Przyczyny skrajnie niskiego zużycia sadzeńników kwalifikowanych w Polsce mają także charakter strukturalny. Bardzo niska towarowość produkcji ziemniaków powoduje że w uprawie ziemniaków na potrzeby własne, częsta wymiana sadzeńników jest nieuzasadniona ekonomicznie. W tej sytuacji udział sadzeńników kwalifikowanych w całkowitym zużyciu sadzeńników wciąż utrzymuje się na bardzo niskim poziomie i w sezonie 2000/01 wyniósł zaledwie ok. 2,5 %.

W sezonie 2000/01 zwiększyły się obroty rynkowe ziemniakami o ok. 24% do niespełna 3,7 mln ton. Wzrost ten wynika przede wszystkim ze

zwiększenia przemysłowego przerobu ziemniaków na skrobię, który wzrósł do ok. 800 tys. ton, podczas gdy rok wcześniej wynosił zaledwie 335 tys. ton. Wyższe jest również zapotrzebowanie przemysłu spożywczego na ziemniaki do produkcji frytek, chipsów oraz innych przetworów spożywczych. Szacuje się, że łączny przemysłowy przerób ziemniaków w sezonie 2000/01 wyniesie ok. 1,6 mln ton wobec 0.9 mln ton w sezonie poprzednim. Popyt na rynku krajowym na ziemniaki do bezpośredniego spożycia, mimo niższych cen, utrzymuje się na poziomie sezonu poprzedniego.

O ok. 18% zwiększyło się zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw, przede wszystkim na skutek wzrostu paszowego wykorzystania ziemniaków. Nieznacznie zwiększyło się także samozaopatrzenie rodzin rolniczych, a zużycie sadzeńników pozostanie na ubiegłorocznym poziomie. Łączne zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw rolniczych w sezonie 2000/01 wyniesie ok. 17,2 mln ton, z czego większość, bo ponad 11,8 mln ton jest wykorzystana jako pasza.

W sezonie 2000/01 została zahamowana spadkowa tendencja spożycia ziemniaków świeżych. Po ok. 3%

Tabela 1

Bilans ziemniaków (tys. ton)

Wyszczególnienie	1986/87- 1988/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01 *	2001/02 **
Zbiory	36674	27217	20776	25949	19927	24232	18000-24000
Import	85	35	66	24	131	25	25-80
Razem do dyspozycji	36579	27252	20842	25973	20058	24257	18080-24025
Zużycie w gospodarstwach	24548	18541	14496	18385	14638	17192	12070-16885
- sadzenie	4723	3100	2950	2950	2800	2800	2770
- spasanie	17274	12791	8896	12735	9208	11742	6690-11465
- samozaopatrzenie	2550	2650	2650	2700	2630	2650	2610-2650
Sprzedaż razem	6273	4211	3356	3826	2969	3673	3780
- na konsumpcję	2818	2352	2147	2089	2000	2010	1980-2000
- na zaopatrzenie przemysłu***	2708	2067	1140	1562	908	1570	1550-1800
- na eksport	747	72	69	175	61	93	50-100
Ubytki i straty	5939	4500	2990	3763	2451	3392	2430-3240

* szacunek

** prognoza

***ziemniaki zużyte przez przemysł, bez względu na przeznaczenie

Źródło: Dane GUS

spadku w sezonie 1999/00, w bieżącym sezonie nastąpił minimalny wzrost spożycia ziemniaków świeżych, które nieznacznie przekroczy 120 kg/osobę. O około 2% większe jest spożycie przetworów spożywczych z ziemniaków, które w bieżącym sezonie może osiągnąć poziom ok. 12 kg/mieszkańca w ekwiwalencie ziemniaków. Szacuje się, że łączne spożycie ziemniaków w Polsce w sezonie 2000/01 wyniesie 132 kg/mieszkańca wobec 131 kg w sezonie 1999/00 i 134 kg/osobę dwa lata temu.

Pomyślny przebieg kampanii jesiennej 2000 r. i poprawa wyników produkcyjnych w II półroczu 2000 r. pozwalają oczekiwać, że w sezonie 2000/2001 przerób ziemniaków na skrobię i susze wzrośnie łącznie do ok. 1020 tys. ton wobec 475 tys. ton. w sezonie poprzednim. Również kondycja finansowa ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw przemysłu ziemniaczanego jest obecnie znacznie lepsza niż w ostatnich latach. Zadowolający przebieg tegorocznej kampanii skupu i przerobu ziemniaków oraz pomyślne rokowania rynkowe skłaniają do dość optymistycznych prognoz również i na kolejne lata. Szans na dalszą, trwałą poprawę wyników finansowych producenci skrobi upatrują w Ustawie o regulacji rynku skrobi ziemniaczanej, która weszła w życie 1 marca 2001 r.

Utrzymała się wzrostowa tendencja przerobu ziemniaków na przetwory spożywcze, tj. głównie chipsy i frytki, których producenci korzystając z rosnącego popytu i mając wsparcie inwestorów strategicznych,

wykazują duży dynamizm w działaniu. Natomiast zużycie ziemniaków do produkcji spirytusu będzie nadal bardzo niewielkie. Prawdopodobnie odpowiadać ono będzie masie odpadów oraz ziemniaków nie znajdujących odbiorcy, a pozostających przy innych sposobach ich użytkowania.

W sezonie 2000/01 w obrotach handlu zagranicznego ziemniakami i ich przetworami notuje się znaczący wzrost eksportu przetworów ziemniaków, na wyższym poziomie kształtuje się również sprzedaż na rynki zagraniczne ziemniaków świeżych. Natomiast w imporcie, w porównaniu poprzednim sezonem, obniżyła się 5-krotnie ilość sprowadzanych ziemniaków świeżych, maleje również import przetworów spożywczych z ziemniaków (frytki chipsy, susze). Po kilku latach spadku zwiększyła się znacząco ilość produktów skrobiowych przywożonych z zagranicy, których import w sezonie 2000/01 szacuje się na ok. 76 tys. ton. Import produktów skrobiowych na tak wysokim poziomie wynika z niedostatecznej ochrony naszego rynku przed napływem, głównie z UE, wysoko subsydiowanych produktów skrobiowych o wysokim stopniu przetworzenia.

Szacuje się, że w bieżącym sezonie wartość eksportu przetworów ziemniaczanych wyniesie ok. 75 mln USD, zaś wydatki związane z importem zamkną się w kwocie ok. 48 mln USD, a dodatnie saldo obrotów w tym sektorze wyniesie ok. 27 mln USD.

Wyższa podaż ziemniaków spowodowała, że w sezonie 2000/01, za-

równy w skupie, jak i na targowiskach, ceny ziemniaków świeżych kształtują się na niższym niż w sezonie 1999/00 poziomie. Szczególnie silny spadek cen notuje się na targowiskach rzędu 20-30%. W bieżącym sezonie średni poziom cen targowiskowych wyniesie ok. 360 zł/t wobec 452 zł/t w sezonie 1999/00. Obniżyły się również ceny skupu, zwłaszcza ziemniaków do bezpośredniej konsumpcji oraz na do przetwórstwa na frytki i chipsy i w skali całego sezonu tylko nieznacznie przekroczy 190 zł/t. Natomiast ceny płacone przez krochmalnie z ziemniaki skrobiowe w bieżącym sezonie były nieco wyższe niż przed rokiem. Przy średniej zawartości skrobi ok. 18,5% producenci ziemniaków skrobiowych w bieżącej kampanii otrzymywali 145-150 zł za tonę dostarczonego surowca. Ceny przetworów ziemniaczanych, niezależnie od wahań cen surowca, systematycznie rosną.

W sezonie 2001/2002 należy spodziewać się dalszego ograniczenia powierzchni uprawy ziemniaków. Przy przeciętnych plonach zbiory ziemniaków mogą wynieść około 21 mln ton i byłyby wówczas niższe od ubiegłorocznych o ok. 13%. Można się jednak liczyć ze zwiększeniem obrotów rynkowych ziemniakami. Utrzymanie dopłat do eksportu skrobi ziemniaczanej oraz perspektywa szerszego zakresu interwencji na tym rynku, będzie sprzyjać dalszemu zwiększeniu przerobu ziemniaków skrobiowych. Utrzyma się także wysoka dynamika przetwórstwa ziemniaków na frytki i chipsy.

SUMMARY

Potato crops in the year 2000 amounted to 24,2 mill tons, i. e. were lower by 21,6% than in 1999. Increase in potato crops was caused by improvement in yields because potato area shrunk by 1,4% as compared to the previous year. With a great degree of volatility there have not been any improvement in potato yields since many years. Average potato yields for 10 last seasons fluctuated around 17,1 t/ha, which 2 times lower than in the EU. Small share of marketed production, extreme fragmentation of plots, low level production techniques and regress in seed production were main factors causing low level of potato yields. Moreover deterioration of agricultural incomes and persisting for many years bad prosperity on potato market additionally led to decline in the use of chemicals and fertilisers.

A downward tendency in potato area reminded in year 2000. Potato area was down by 1,4% as compared to 1999 and totalled 1,25 mill ha. Overall potato share in the crop rotation reminded unchanged from 1999 at 10.1%.

The regress in potato seed production strengthen in the year 2000 and the production of certified seeds declined to just 65 thousand tons versus

100-120 thousand tons over the period 1996-1998 and about 500 thousand tons at the break of 80's and 90's. High costs of the purchase of potato seeds are the main reason leading to decline in their use and finally production. Having weak situation on potato market the farmers reduce the purchases of external inputs, in particular potato seeds that have the largest share in total input value. The causes of low use of potato seeds are of structural nature. Having most of the crops utilised on farms seed purchases are not necessary from an economic point of view. Thus the share of certified potato seeds in total use of seed potatoes in the season of 2000/01 amounted to slight 2,5%.

In the 2000/01 season the volume of market trade in potatoes was up by about 24% to 3,7 mill tons. This growth results mainly from the increase in potato processing for starch up to 800 thousand tons versus just 335 thousand tons a year ago. Also the needs of food industry (manufacturing of chips, crisps, and other products) were reflected here. Total volume of potato processing in the season of 2000/01 is estimated at about 1,6 mill tons versus 0,9 mill tons in the previous season. Besides low prices domestic demand for fresh potatoes re-

minds at the level observed in the previous season.

Reflecting growing demand for feed use, on-farm potato use increased by about 18%. A slight increase was observed in case of consumption among agricultural families. Seed use reminded unchanged from the last season. Altogether total on-farm potato use in the season of 2000/01 totalled 17,2 mill tons of which the majority (over 11,8 mill tons) was fed.

Downward tendency in the consumption of fresh potatoes was hampered in the 2000/01. Following a 3%-decline observed in the 1999/00 season the per capita consumption of fresh potatoes is expected to slightly increase by the end of the current season to 120 kg. The consumption of potato-based manufactured products is up by 2% to 12 kg per capita in terms of raw potatoes. Total potato consumption in the season of 2000/01 is therefore estimated at 132 kg per capita versus 131 and 134 kg in 1999/00 and 1998/99 respectively.

Favourable circumstances during potato campaign in the year 2000 and an improvement in the performance of potato industry allow to estimate potato processing in the season of

Potato Balance sheet ('000 t)

Item	1986/87- 1988/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01 *	2001/02 **
Crops	36674	27217	20776	25949	19927	24232	18000-24000
Imports	85	35	66	24	131	25	25-80
Total supply	36579	27252	20842	25973	20058	24257	18080-24025
On-farm use	24548	18541	14496	18385	14638	17192	12070-16885
- seeds	4723	3100	2950	2950	2800	2800	2770
- feed	17274	12791	8896	12735	9208	11742	6690-11465
- self-consumption	2550	2650	2650	2700	2630	2650	2610-2650
Total sales	6273	4211	3356	3826	2969	3673	3780
- for consumption	2818	2352	2147	2089	2000	2010	1980-2000
- for industrial use***	2708	2067	1140	1562	908	1570	1550-1800
- exports	747	72	69	175	61	93	50-100
Wastes and losses	5939	4500	2990	3763	2451	3392	2430-3240

* preliminary data

** forecast

***: industrial use irrespectively of the branch

Source: CSO

2000/01 at about 1020 thousand tons versus 475 thousand tons in the previous season. Also economic and financial standing of potato industry this season is significantly better than in the previous seasons. Reasonable performance of the procurement and processing campaign create a good base for the next years. The producers of potato starch consider the new Law implemented on the 1st of March 2001 on potato starch market regime as a reasonable basis for stable improvement of financial results.

An upward tendency in potato processing for food products (mainly chips and crisps) remained unchanged, being supported by strategic investors the producers of chips and crisps take advantage of growing demand. On the other hand the use of potatoes for rectified spirit production will be of marginal importance. It will probably equal to the volume of potatoes wasted plus those potatoes that would remain unsold.

Remarkable increase in exports of potato products and ware potatoes is

observed in the season of 2000/01. On the other hand the volume of imports ware potatoes declined 5 times. Also the imports of potato products (dried potatoes, chips) declined. Following few years of decline the imports of potato starch products in the season of 2000/01 is expected to increase to approx. 76 thousand tons. It results from weak protection of domestic market against subsidised processed products from the EU.

Export volume of potato products in the current season is estimated at about 75 mill USD while import expenditure is to total about 48 mill USD. Therefore positive balance of trade would amount to about 27 mill USD.

Increase in supplies of potatoes in the season of 2000/01 depressed potato prices as well in procurement as on local spot markets. The process are particularly depressed on local spot markets – 20-30% below those observed in the season of 1999/00. In the current season spot market prices are expected to average at 360

PLN/t versus 452 PLN/t last season. Procurement prices also decreased, in particular the prices of fresh potatoes and the potatoes for processing (chips and crisps) so as to reach just 190 PLN/t. The prices of starch potatoes in the current season were slightly above those observed last season. The producers of starch potatoes with starch content of 18,5% in the current campaign received 145-150 PLN/t. Regardless of the fluctuations in the prices of raw material the prices of potato products systematically move up.

Further contraction of potato area is expected in the season of 2001/02. Assuming average level of yields potato crops would then amount about 21 mill tons. However slight increases in market turnover can occur. Remaining export subsidies for potato starch and possibility of wider scope of intervention on the market will enhance further increase of starch potato processing. High dynamics of potato processing for chips and crisps also is expected to remain.